

MEGEMLEKEZÉS DARÁNYI IGNÁC-RÓL

a Magyarhoni Földtani Társulat tiszt. tagjáról.

Irta: LÁSZLÓ GÁBOR dr.*

Társulatunk alapszabályszerű jogaira támaszkodva az 1904. év február 3-i közgyűlés elé ILOSVAY LAJOS DR. a választmány megbízásából a következő indítványt terjesztette:

„DARÁNYI IGNÁC, mint Magyarország földművelésügyi minisztere, nemcsak általában a természettudományok fölkarolásával szerzett magának el nem múló érdemeket, hanem a geológiának körében is feledhetlenné tette nevét. Már csak a m. kir. Földtani Intézetnek épített és modernül berendezett fényes palotával is mindenkorra hálára kötelezte a szakembereket. De ezenkívül is a geológiai kutatás minden ága lelkes barátja talált benne. A Magyarhoni Földtani Társulat választmánya most, midőn több évi eredményes munkásság után a miniszter úr nyugalomba vonult, azt ajánlja a tisztelt közgyűlésnek, hogy elismerése és hálája jeléül: pusztaszentgyörgyi és tetétleni DR. DARÁNYI IGNÁC v. b. t. t. nyugalm. m. kir. földművelésügyi minisztert *tiszteleti tagjául* válassza meg.“

Az akkori közgyűlési jegyzőkönyv szerint a közgyűlés DARÁNYI IGNÁC DR-t közfelkiáltással tiszteleti tagjának választotta.

Tisztelt Közgyűlés! A szószerint idézett indítvány szűkszavúságába természetesen bele nem férhetett mindaz, amit DARÁNYI IGNÁC-nak a természeti tudományágak általában, különösen pedig a földtan köszönhettek Magyarországon, s ezért most, amidőn személyében Társulatunknak az élők sorából elköltözött tiszteleti tagját gyászoljuk, önmagát becsüli meg a Társulat, ha az elhunytak érdemeiről kegyelettel megemlékezik.

Hogy ki volt DARÁNYI IGNÁC, tudja azt a kunyhótól a palotáig hazánk minden fia, sőt bátran mondhatjuk, hogy ismeri nevét egész Európa. De míg határainkon kívül benne Magyarország legelső igazán agrárius földművelésügyi miniszterét tiszteltük, addig itthon e mellett még a fáradhatatlan munkaerőt és a színmagyar gondolkodású kormányférfiút becsülhettük DARÁNYI-ban.

Őt a jó sors is a magyar föld miniszterének szánta, mert kecskeméti születésű, hasonnevű atyjától, a kitűnő nemzetgazdától örökölte a hazai rög rajongó szeretetét és megbecsülését. Ez a lelki örökség IFJ. DARÁNYI IGNÁC-ban még csak nagyobbra nőhetett, amikor az ügyvédi pályát korán elhagyva a Tiszavölgyi Társulatnál vállalt állásban a magyar Alföld mezőgazdaságának minden fény- és árnyoldalával megismerkedhetett. Ezidőbeli munkásságának

* Felolvasta a Magyarhoni Földtani Társulat 1928. febr. 1-i közgyűlésén.

és későbbi hatalmas árvédelmi intézkedéseinek emlékét őrzi újabban a DARÁNYI IGNÁC nevét viselő cibakházi (78. sz.) tiszai átvágás is. Bizonyára ott, a magyar mezőgazdaság ezeréves színhelyén fogamzottak meg DARÁNYI lelkében ama nagy tervek, amelyeknek megvalósítását élete céljául tűzte.

Később, amikor 1895-től 1903-ig, majd ismét 1906-tól 1910-ig, tehát kerek 12 éven át hordta vállain Magyarország legfontosabb kormányzati ágának, a földművelésügynek gondjait és terheit, a Haza boldogulását tartva mindig szem előtt követte kitűzött céljait, látszólag minden megerőltetés vagy fáradtság nélkül, ahogyan az csak rendkívül nagy szellemű és nagy akaratú halandónak adatik meg.

El nem múló érdeme maradt DARÁNYI IGNÁC-nak mindenkoron, hogy kormányra jutván, fel tudta használni úgy bőséges tapasztalatait, mint az országnak kedvezőre fordult politikai és közgazdasági helyzetét arra, hogy hazájának javára sok újat és maradandót alkosson, amiben egyébként éles ítélőképessége és nagy emberismerete voltak segítségére. Nem is nevezhetnénk meg a földművelésügynek egyetlen ágazatát sem, amelyre a gondos sáfárnak figyelme ki ne terjedt volna és amelyet, ha életrevalónak talált, ne fejlesztett volna nagygyá. E mellett mindig a jövőbe tekintve, olyan új intézményeket hívott életre, amelyekkel gyakran megelőzte korát és meglepte a lassúbb haladáshoz szokott magyar mezőgazdákat. Még sokunk emlékezetében van, hogy milyen aggodalmaskodással fogadta az ország az *első mezőgazdasági kísérleti intézményeket*, amelyek pedig csakhamar nélkülözhetetlen szervei lettek a hazai földművelésnek. Ugyanakkor saját épületet, s ezzel nagy fejlődési lehetőséget biztosít a *M. Kir. Földtani Intézetnek*, majd megteremti az azóta európai hírre emelkedett *Mezőgazdasági Múzeumot*.

De DARÁNYI nemcsak intézményeket tudott létesíteni, hanem éleslátásával mindegyikhez megtalálta a megfelelő vezetőt is, így megvalósítva nálunk az angol közgazdaság vezérelvét: *the right man on the right place*.

Ilyen és számtalan más hasonló kormányintézkedése mellett csodálatos virágzásnak indult a magyar földművelésügy és bizvást elmondhatjuk, hogy ma is nagy jában abban a vágányban halad, melyet DARÁNYI látnoki tekintete részére kijelölt.

Mindezekhez természetesen szokatlanul bőséges anyagi forrásokat kellett megnyitni, ami Magyarországnak a szomszédos Ausztriával akkor közös pénzügyi kormányzata mellett bizonyára Herkuleshez méltó küzdelmekkel járhatott. De mert DARÁNYI IGNÁC minden gondolatának és elhatározásának egyetlen rugója a nemzeti nagyság volt, ahol ő egyszer szívós akaraterejének ekevasát a magyar földbe feszítette, ott azután nem is riadt vissza a rögöktől és ott nem tűrt meg egy talpalatnyi ugart sem.

Ilyen körülmények között nem lesz meglepő, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat is készséges és önzetlen pártfogót nyert DARÁNYI-ban, aki mindig a legnagyobb jóindulatot és megértést tanúsította Társulatunk céljaival és működésével szemben.

Első jelét adta ennek már minisztersége legelején (1895), amikor is a Társulat felterjesztése nyomán Európa nemzetközi geológiai térképének abban

az időben megjelent első sorozatát tárcája terhére 25 példányban meghozatta és a mezőgazdasági kulturális intézmények közt szétosztatta.

Majd midőn a Társulat STAUB MÖRIC-nak a *Cinnamomum nemről* írt hatalmas monografiáját saját erejéből kiadni képes nem volt, ezt ugyancsak saját minisztériuma költségadományából segítette elő (1903). A legsűrűbben akkor érintkezett DARÁNYI Társulatunkkal, amikor éppen a wieni IX. nemzetközi geológiai kongresszusra való készülődés megindult. Mivel pedig DARÁNYI IGNÁC ekkor nemcsak anyagilag, de érdemileg is befolyt a Társulat elhatározásaiba, legyen szabad e körülményre kissé bővebben kitérnem.

Mint ismeretes, minden nemzetközi geológiai kongresszusnak lényeges programpontja a helyszíni tanulmányokkal járó kirándulások megszervezése. A Wienbe 1904-re meghívott IX. kongresszus előkészítőbizottsága is gondoskodott ilyen kirándulásokról és e tárgyban megkereste a Magyarhoni Földtani Társulatot, hogy hazánk területén valamely geológiailag érdekesnek ismert útvonalat megjelöljön és azon a vezetést elvállalja. A Társulat természetesen örömmel látta volna hazánkban a világ minden tájáról egybesereglett szak-társak látogatását, s ezért ismét jóakarójához, DARÁNYI IGNÁC földművelésügyi miniszterhez fordult tanácsért és támogatásért. Ezúttal sem csalódott benne, mert a minden jó ügynek lelkes pártfogójaként DARÁNYI készséggel vállalta a vendéglátás anyagi áldozatait is, kikötvé azonban, hogy a nemzetközi kongresszus tagjait, mint illik, a Magyarhoni Földtani Társulat hívja meg a magyarországi kirándulásra, mert már ekkor erős volt benne a meggyőződés, miszerint az ország és a magyar geológia megérdemlik azt, hogy mint vendéglátók fogadhassák a világ tudósait.

Társulatunk ilyen megtiszteltetés kilátásában serényen hozzáfogott egy Budapest környékére és egy az Aldunához tervezett kirándulás előkészítéséhez és ezekről kellően értesítette is a wieni kongresszusi bizottságot, amely 1902. évi 1-ső körlevelében közölte a Magyarhoni Földtani Társulatnak a kongresszus tagjainak szóló előzetes meghívását.

Mégis félreértésből, vagy az osztrák „Gesamtmonarchie“ gyászos emlékü gondolatától sugallva, a wieni rendezőbizottságnak 1903. évi febr. 20-án kel 2-ik körleveléhez egy olyan térképvázlat volt mellékelve, amelyen a magyarországi útvonal is a többivel együtt, mint egy a kongresszust követő hivatalosan rendezett kirándulás, nyert megjelölést.

Ilyen eljárás mellett DARÁNYI IGNÁC sértettnek látván a Magyarhoni Földtani Társulatnak, és ezen keresztül az egész országnak önértetét, kereken kijelentette, hogy a wieni nemzetközi geológiai kongresszus hivatalos programjába bekapcsolódni semmi körülmények közt nem tartja kívánatosnak, aminek a vége azután az lett, hogy a Társulat a wieni rendezőség hibájának jóvátételére irányuló eredménytelen kísérletek után véglegesen lemondott a magyarországi kirándulások rendezéséről. De ennek egyúttal az is volt a következménye, hogy DARÁNYI határozott szándékából sem a kormány, sem a M. Kir. Földtani Intézet, sem pedig a Magyarhoni Földtani Társulat hivatalosan nem volt a IX. nemzetközi geológiai kongresszuson képviselve.

Ez intézkedések megtételére DARÁNYI IGNÁC-ot a magyar nemzeti önállóság elismerésének hajthatatlan megkövetelése vezette, amiért nem is tudunk neki eléggé hálásak lenni.

Hogy Társulatunknak a vázolt esetben tanusított magatartását mily nagyra becsülte DARÁNYI, arról tanuságot tesz ama levél is, amelyben tiszteleti taggá való választását az elnökségnek a következő szavakkal köszöni meg: „biztosíthatom a tisztelt Egyesületet, miszerint ezen tiszteletbeli tagságot mindenkor büszkeséggel fogom viselni és mindenkor különös örömömre fog szolgálni, hogyha az oly nagy horderejű s máris annyi sikert felmutatott egyesület hazafias érdekeit bármily csekély hatáskörben előmozdítani alkalmam lesz“.

Az ezekben, már első minisztersége után kifejezett változatlan jóindulatát csakhamar tettekkel is igazolta, mert második minisztersége idejében nem késlekedett a Társulat részére egy tekintélyes, évi 4000 koronás támogatást a földművelésügyi tárca keretében biztosítani.

Legutoljára akkor láttuk DARÁNYI IGNÁC-ot a Magyarhoni Földtani Társulat életében részt venni, amikor ez (1925. febr. 4-én) hetvenöt éves fennállásának fordulóját ülte. Ekkor DARÁNYI-t 76 évet számláló patriarcha kora sem akadályozhatta meg abban, hogy velünk ünnepeljen, már pusztán megjelenésével is nagyobb díszet kölcsönözve emlékezetes ünnepi ülésünknek.

Az elmondottakból következik, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat mindenkor tiszteletre és hálaóra lesz lekötelve DARÁNYI IGNÁC-nak, aminek a mai — esetesen épen elhunyt jóakarója névnapján — felidézett emlékezetével kívánja jelét adni.

Társulatunk bármely tagja fog a jövőben a tassi csendes temető tájára vetődni, bizonyára el nem mulasztja DARÁNYI IGNÁC-nak, mint a Magyarhoni Földtani Társulat igaz barátjának, jötevőjének és tiszteleti tagjának fejfájához a hálás megemlékezés egy kegyeletes virágát tűzni.

TSCHERMAK GUSZTÁV.

1836. április 19. — 1927. május 4.

Irta: MAURITZ BÉLA. dr.*

TSCHERMAK GUSZTÁV alkotásai az ásványtan és rokontudományai terén mindörökre maradandó értéket képviselnek.

A bécsi egyetem neveltje volt. Tanítómesterei REDTENBACHER a kiváló kémikus, GRAILICH az elsőrangú fizikus és ZIPPE a hírneves mineralógus voltak. TSCHERMAK eleinte kémikusnak készült, azonban sokat foglalkozott a fizikával, a kristálytannal, majd a közettannal is. Rövid ideig a bécsi cs. k. udvari ásványgyűjtemény vezetője volt, csakhamar azonban a bécsi egyetemen az ásványtan és közettan tanszékét foglalta el, melyet 1873-tól 1906-ig töltött be.

* Felolvasta a Mhoni Földtani Társulat 1928. évi február hó 1-i közgyűlésén.